

Walter Dürig, *Maria — Mutter der Kirche. Zur Geschichte und Theologie des neuen liturgischen Marientitels*, St. Ottilien 1979 EOS, ss. 85.

Niewielka objętościowo książka interesuje przede wszystkim z dwóch względów. Po pierwsze: treścią jej jest historia i teologia nowego tytułu Maryi „Matka Kościoła”. Po drugie: autor zadedykował ją Janowi Pawłowi II — „Joanni Paulo II cultori pio Beatae Virginis Mariae Matris Ecclesiae” (s. 5).

Reforma Kalendarza Rzymskiego i Mszału Rzymskiego zaaprobowana przez papieża Pawła VI spotkała się z ostrą krytyką ze strony teologów z kręgu kar. Ottavianiego, zwolenników abpa Lefèvra, ruchu *Una Voce* i innych podobnych ugrupowań. Jeden z zarzutów dotyczył włączenia tytułu Maryi „Matka Kościoła” do Mszału Rzymskiego. Dürig podjął próbę uzasadnienia liturgicznego kultu Maryi „Matki Kościoła”. „Chcemy najpierw ustalić, gdzie i jak wyraża się ten tytuł w historii

teologii i oficjalnych wypowiedziach papieży naszego stulecia, a następnie na podstawie mariologii Soboru Watykańskiego II i nowych tekstów liturgicznych badać jego treść zawartą w teologicznych wypowiedziach" (s. 10).

Poświadczenie nowego tytułu Maryi „Matka Kościoła” w historii teologii. Tytuł Maryi „Matka Kościoła” jest młodszej daty. Nie ma go w pierwotnym Kościele. Pojawił się on dopiero w średniowiecznych komentarzach do Apokalipsy. Berengar z Tours († 1088) przypisuje Maryi tytuł „Matka Kościoła”, ponieważ ona zrodziła „Głowę Kościoła” (s. 13). Podobnie w XII w. opat Rupert v. Deutz w komentarzu do Pieśni nad pieśniami. W XIII w. nieznanemu mnichowi w *Distinctiones monasticae* pisał „Kościół jest więc Matką Maryi, a Maryja Matką Kościoła” (s. 17). W księgach liturgicznych spotyka się ten tytuł w antyfonarzu napisanym w XIII w., w którym znajduje się hymn napisany na motywach *Salve Regina* („Virgo, mater ecclesiae Aeternae porta gloriae Ora pro nobis omnibus Qui tui memoriam agimus”). Również maryjne modlitwy z XIV w. zawierają wyrażenie „mater ecclesiae”. W XV—XVII w. tytuł Maryi „Matka Kościoła” poświadczali przede wszystkim Dionizy Kartuz, Antonin z Florencji, Wawrzyniec Justynian, Piotr Kanizjusz, Korneliusz a Lapide, Jean Jacques Olier. XVIII i XIX w. nic nowego nie wniósł do tego tytułu, a rozważania M. J. Scheebena na ten temat nie są jednoznaczne.

Tytuł Maryi w oficjalnych wypowiedziach papieży XX w. Wyrażenia „Matka Kościoła” w odniesieniu do Maryi użył papież Leon XIII w encyklice *Ad iudicem populi* z 1895 r. Podobnie papież Pius X w encyklice *Ad diem illum laetissimum* na pięćdziesiątą rocznicę ogłoszenia dogmatu o Niepokalanym Poczęciu. Również papież Pius XI w encyklice *Lux veritatis* z 1931 r., gdy powołał się na pisma okólne papieża Leona XIII. Także papież Pius XII pisał na ten temat w encyklice *Mystici Corporis*. Natomiast papież Jan XXIII wielokrotnie w swych wypowiedziach wymieniał tytuł Maryi „Matka Kościoła”. Papież Paweł VI nie tylko wymieniał ten tytuł, ale uroczyście ogłosił Maryję „Matką Kościoła”. Papież Jan Paweł I w homilii na rozpoczęcie swego pontyfikatu wzywał Maryję „Matkę Kościoła”. Jego następca papież Jan Paweł II już wkrótce po swym wyborze przed pierwszym błogosławieństwem wymienił Maryję „Matkę Kościoła”. Podobnie w czasie pierwszej audiencji dla swych rodaków.

Nauka Soboru Watykańskiego II o Maryi. 29 października 1963 r. Ojcowie Soboru większością głosów włączyli schemat o Maryi do *Konstytucji o Kościele*. Ośmy rozdział tej *Konstytucji* nosi tytuł: Błogosławiona Maryja Dziewica Boża Rodzicielka w tajemnicy Chrystusa i Kościoła. Rozdział ten został podzielony na pięć podrozdziałów. Już we wprowadzeniu tego rozdziału podkreśla się rolę Maryi w Tajemnicy Wcielenia wskazując na nią jako na Bożą Rodzicielkę, Matkę Chrystusa i Matkę ludzi, przede wszystkim wiaryzących. W drugim podrozdziale ukazana została rola Maryi w ekonomii zbawienia. Natomiast trzeci podrozdział traktuje o Maryi i Kościele, o Jej tak ścisłym związku z Kościołem, że jest Ona po prostu typem Kościoła.

Tytuł Maryi w nowym Mszale Rzymskim. Modlitwa końcowa Mszy św. o Matce Bożej wymienia tytuł Maryi „Matka Kościoła”. W nowym Mszale Rzymskim znajduje się także formularz Mszy św. wotywny o Błogosławionej Maryi Matce Kościoła. Po przytoczeniu tek-

stu modlitwy i formularza Mszy św. Dürig odwołując się przede wszystkim do nauczania papieża Pawła VI i Soboru Watykańskiego II, a także do wypowiedzi niektórych teologów wyjaśnia przytoczone teksty odnoszące się do tytułu Maryi „Matki Kościoła”.

Książka *Maria — Mutter der Kirche* oparta o bogaty materiał źródłowy okazuje się poważnym przyczynkiem dla współczesnej mariologii, a zarazem bodźcem do dalszych studiów nad tym zagadnieniem. Napisana bardzo przystępnie może być wydatną pomocą również w kaznodziejstwie i katechezie. Tym bardziej, że tytuł „Matka Kościoła” zajmuje ważne miejsce w teologii polskiej i w kulcie.

Roman Karwacki